

The predictive strength of career decision making difficulties on high school students' career maturity according to their levels of locus of control¹

Lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü

Esranur Harman³
Oğuzhan Kırdök⁴

Abstract

The aim of this study is to examine how career maturity levels of high school students predict their career decision-making difficulties according to their locus of control. The sample consisted of 562 (321 female, 241 male) students from 4 different High Schools affiliated with the ministry of national education in city center of Adana province. In the study, Career Decision Difficulties Questionnaire which was developed by Gati and Saka (2001) and adapted to Turkish by Bacanlı (2008), Rotter's Internal and External Locus of Control Scale developed by Rotter (1966) and adapted to Turkish by Dağ (1991; 2002) and Career Maturity Scale developed by Kuzgun and Bacanlı (2005) were used. The Pearson moment product correlation coefficient technique was used for the analysis of the relationship between variables. Regression analysis was used for the power to predict career decision making difficulties scores of career maturity of students with internal and external locus of control. According to the findings, career maturity predicts career decision-making difficulties and its subscales. In addition, the level of career maturity of the students with

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluk düzeylerinin kariyer karar verme güçlüklerini ne kadar yordadığını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu dört farklı Anadolu lisesinde öğrenim gören 321'i kız ve 241'i erkek olmak üzere toplam 562 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada Gati ve Saka (2001) tarafından geliştirilen ve Bacanlı (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği, Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991;2002) tarafından Türkçeye uyarlanan Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ve Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin analizi için Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı tekniği, iç ve dış denetimli öğrencilerin mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlükleri puanlarını yordama gücü için ise regresyon analizi ile hesaplanmıştır. Araştırma bulgularına göre mesleki olgunluk, kariyer karar verme güçlüklerinin toplam puan ve alt boyutlarını yordamaktadır. Ayrıca iç denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi kariyer karar verme

¹ Bu makale, ilk yazarın aynı başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

³ Uzm. Psk. Dan., esranur.harman@hotmail.com

⁴ Dr.Öğr.Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, okirdok@gmail.com

internal locus of control has reached the level of career decision making difficulties more than the students with external locus of control.

güçlükleri düzeyini dış denetimli olanlara göre daha fazla yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Keywords: High school students; career decision making difficulty; locus of control; career maturity.

Anahtar Kelimeler: Lise öğrencileri; kariyer karar verme güçlüğü; denetim odağı; mesleki olgunluk.

[\(Extended English summary is at the end of this document\)](#)

1. Giriş

Bireyin ilgi, yetenek ve sahip olduğu değerlerine uygun bir meslek seçimi yapması hayatında mutlu olabilmesi, çevresinde bir yer edinebilmesi için önemlidir. Lise öğrencilerinin bulunduğu dönem olan ergenlik, kimlik kazanımı açısından da kritik bir dönemdir. Meslek seçimi gibi önemli kararlar bu dönemde alınır ve ergenden mesleki bir kimlik kazanması beklenir. Meslek seçimi ergenler için temel gelişimsel görevlerden biridir.

Super'e göre kişinin kariyer gelişimi yaşam boyu devam etmektedir. Büyüme, keşfetme, yerleşme, sürdürme ve çöküş olmak üzere beş yaşam bölümünden oluşan kuramında (Yeşilyaprak, 2012) araştırmamızın çalışma grubunu oluşturan lise öğrencileri Super'in keşfetme döneminde bulunmaktadır. Bu dönemdeki öğrencilerden mesleklere ilişkin daha net fikirlerinin olması, birçok meslek alternatifi arasından seçim yapması beklenir. Öğrencilerin bu gelişimsel görevleri yerine getirip getirememesi mesleki olgunluk kavramına işaret etmektedir. Super'e göre mesleki olgunluk, mesleki gelişim süreci içerisinde bireyin geldiği noktayı gösteren bir kavramdır (Kuzgun, 2014). Bazı ergenler karar vermek için yeterli mesleki olgunluğa sahiptir. Meslek alanlarını araştırırlar, alternatifleri değerlendirirler ve kendilerine uygun bir meslek seçerler. Bazı ergenler ise karar vermek için gerekli olan mesleki olgunluğa sahip olmayabilir. Mesleki olgunluğu düşük bireyler ise kariyer kararlarını verirken daha çok güçlük yaşayabilir (Yeşilyaprak, 2012). Kişinin kendini tanımaması, meslekler hakkında bilgi edinmemesi, kariyer kararı vermesi gerektiğinin farkında olmaması karar verme sürecinde çeşitli güçlüklerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Kariyer karar verme güçlüğü kişinin kendi özellikleri ile uyumsuz bir kariyer kararı vermesine yol açabilir (Gati, Krausz ve Osipow, 1996). Meslek seçimi evresinde olan bir ergenin bu problemlerle başa çıkması ve bu güçlüklerin kaynağını belirleyip bir çözüm yoluna gitmesi gerekmektedir.

Ergenin kararı kişisel veya çevresel çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Bazı bireyler, karar verme sürecinin kendi kontrollerinde olduğuna, bazıları dışsal faktörlere bağlı olduğuna inanırlar. Denetim odağı, bireylerin davranışlarının sonuçlarını kendi kontrollerine ya da kendileri dışındaki güçlerin kontrollerine bağlamaları sonucu oluşan bir özelliktir (Dağ, 1991). Karar verme sürecinde bireyin sahip olduğu denetim odağı bu nedenle önem taşır. İçten denetimli bir ergen kararlarının sonuçlarının sorumluluğunu üstlenmiştir. Kararlarını verirken daha bağımsız hareket eder. Verdiği kararın sonucu olumsuz olsa bile bunun sebebini kendinde arar. Kendisi dışında başka faktörlerin sebep olduğunu düşünmez. Kararının sonucunu kabullenir. Dıştan denetimli bir ergen ise, şans, kader ya da diğer insanların kendi yaşantısını kontrol ettiğine inanır. Karar verirken başkalarının fikirlerini kendi fikirlerinden daha çok önemser. Verdiği kararın sonucu olumsuz olduğunda bu durumda şanssızlık olduğunu ya da diğer bireylerin etkisinin olduğunu düşünür. Karar verme sürecinde seçenekleri değerlendirmekte, bir seçim yapmakta zorlanabilir. Böylece kariyer kararını vermekte güçlük yaşayabilir (Selcen, 2009).

Kariyer karar verme güçlüğü ve mesleki olgunluk kavramları pek çok bireysel değişkenle ilişkilidir. Kariyer karar verme sürecinde olan bireylerin denetim odakları nasıl bir karar verme süreci geçirecekleri üzerinde etkilidir (Çakar, 1997; Öztemel, 2012 ve Inel, 2017). Bu sebeple bu araştırmada lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluğun kariyer karar verme güçlükleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Öğrencilerin karar verme sürecinde çeşitli güçlüklerle karşılaşmasında kendini yeterince tanımama, meslekler hakkında yeterli bilgiye sahip olmama, kararsız olma, karar vermek için yeterli motivasyona sahip olmama gibi faktörler etkili olmaktadır. Bu nedenle bireylerin sağlıklı seçimler yapabilmeleri kariyer karar verme güçlüğü kavramı ile ilişkilidir. Etkili bir karar vermek isteyen kişinin bu gibi güçlüklerin üstesinden gelmesi gerekmektedir. Bu noktada mesleki olgunluk kavramı karşımıza çıkmaktadır. Mesleki olgunluk kişinin

çinde bulunduğu gelişim dönemlerine ait görevleri yerine getirmeye hazır olup olmaması ile ilgili bir kavramdır (Yeşilyaprak, 2012).

Kariyer karar verme güçlüğü ile ilişkili değişkenlerden biri de bir kişilik özelliği olan denetim odağıdır. Denetim odağı, kişinin yaşadığı olayların sonucunu kendisinin ya da başka faktörlerin etkilediğine inanmasıdır. Yapılan araştırmalar dış denetim odağı ile kariyer karar verme güçlüğü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, dıştan denetimli öğrencilerin daha fazla kariyer karar verme güçlüğü yaşadıklarını göstermektedir (Lease, 2004). Kişinin içten veya dıştan denetimli olmasının kariyer karar verme süreci üzerindeki etkisinin incelenmesi öğrencilere verilecek mesleki rehberlik faaliyetleri için faydalı olacaktır. Bu doğrultuda psikolojik danışmanlar öğrencilerin denetim odağına göre bağımsız karar verebilme, kendini tanıma ve bu doğrultuda ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine uygun meslek, alan seçimi konularında öğrencilere yardımcı olabilirler.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluk düzeylerinin kariyer karar verme güçlüklerini ne kadar yordadığını incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir :

1. Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlük düzeyleri ile mesleki olgunluk arasında ilişki var mıdır ?
2. Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt boyutlarını mesleki olgunluk yordamakta mıdır ?
3. İçten denetimli lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt boyutlarını mesleki olgunluk yordamakta mıdır ?
4. Dıştan denetimli lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt boyutlarını mesleki olgunluk yordamakta mıdır ?

3. Yöntem

3.1. Çalışma Grubu

Araştırma 2016-2017 öğretim yılında Adana il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma 650 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir ancak yanlış veya eksik doldurulan veriler araştırmanın sağlıklı olabilmesi için çıkartılmış ve verilerin analizinde 562 veri kullanılmıştır. Araştırma 321 (% 57) kız ve 241 (% 43) erkek olmak üzere toplam 562 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 14-18 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 16'dır. Öğrencilerin % 29'u (n=160) 9.sınıf , % 24 'ü (n=137) 10.sınıf , % 27'si (n=149) 11.sınıf ve % 21'i (n=116) 12.sınıfa devam etmektedir. Öğrencilerin % 37'si (n=209) A. Anadolu Lisesi'nde, % 24'ü (n=132) T.S. Anadolu Lisesi'nde, %23'ü (n=130) T. Anadolu Lisesi'nde, % 16'sı (n=91) S.R. Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmektedir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (KKVGÖ), Gati ve Saka (2001) tarafından lise öğrencileri için geliştirilmiş, Bacanlı (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Türkçeye uyarlanan KKVGÖ, 5'li derecelmeli Likert tipi bir ölçektir. 7. ve 12. maddeler dolgu maddesi olup toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Dolgu maddeleri puanlamaya dahil edilmez. Ölçekten alınan puan arttıkça kariyer karar verme güçlük düzeyi de artmaktadır. Hazırlık eksikliği, bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler de kendi içinde on alt kategoriden oluşmaktadır. Hazırlık eksikliği alt boyutu motivasyon eksikliği, genel kararsızlık ve fonksiyonel olmayan inançlar ile; bilgi eksikliği alt boyutu süreç hakkında bilgi eksikliği, kendisi (benlik) hakkında bilgi eksikliği, meslekler hakkında bilgi eksikliği ve ilave (fazla) bilgi eksikliği ile; tutarsız bilgi alt boyutu ise kendisi ve meslekler hakkında tutarsız bilgi, içsel çatışmalar ve dışsal çatışmalarla ilgilidir.

Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği'nin güvenilirliği, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayıları; hazırlık eksikliği alt boyutu için .45, bilgi eksikliği alt boyutu için .90, tutarsız bilgi alt boyutu için .84 bulunmuştur (Bacanlı, 2016). Bu çalışmada ise Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği'nin hesaplanan Cronbach Alpha Katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ), Rotter (1966) tarafından geliştirilmiş ve ölçeğin Türkçeye uyarlaması Dağ (1991; 2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. 1, 8, 14, 19, 24 ve 27. maddeler olmak üzere 6'sı dolgu maddesidir. Dolgu maddeleri puanlamaya dahil edilmez. Ölçek A ve B olmak üzere iki seçeneklidir. Seçeneklerden biri iç denetim odağını diğeri dış denetim odağını ölçmektedir.

Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin güvenilirliği için hesaplanan ölçeğin madde-toplam puan korelasyonları .08 ile .41 arasında değişmektedir. 3. ve 20. madde ölçek toplam puanıyla korelasyonları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. 532 deneklik (190 erkek, 342 kız) örneklemden hesaplanan Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .71 bulunmuştur. Ölçeğin 99 deneklik (18 erkek, 81 kız) örneklemden hesaplanan KR-20 güvenilirlik katsayısı .68 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 99 deneklik (18 erkek, 81 kız) örnekleme ortalama 23 gün arayla tekrar uygulanması sonucu elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır (Dağ, 1991). Bu çalışmada ise Rotter Denetim Odağı Ölçeği'nin hesaplanan Cronbach Alpha Katsayısı .61 bulunmuştur.

Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ), Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından lise öğrencileri için geliştirilmiştir. Bu ölçek 40 maddeden oluşmaktadır ve 5'li likert türü bir ölçektir. Bu maddelerden 19'u olumlu tutum ve davranışları, 21'i olumsuz tutum ve davranışları yansıtmaktadır. Bu maddeler tersten puanlanmaktadır. Yüksek puanlar mesleki olgunluk düzeyinin yükseldiğini göstermektedir.

Mesleki Olgunluk Ölçeği'nin güvenilirliği için iç tutarlılık ve kararlılık düzeyleri hesaplanmıştır. İç tutarlık katsayısı için 100 lise öğrencisinin almış olduğu puanlar üzerinden hesaplanan Cronbach-Alpha katsayısı .89 bulunmuştur. Kararlılık düzeyi için ölçek 50 lise öğrencisine 5 hafta ara ile 2 kez uygulanmıştır. Test tekrar test yöntemiyle bulunan kararlılık düzeyi .82 bulunmuştur. Bu güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005). Bu çalışmada ise Mesleki Olgunluk Ölçeği'nin hesaplanan Cronbach Alpha Katsayısı .73 olarak bulunmuştur.

Verilerin toplanmasında ayrıca cinsiyet, yaş ve okul bilgilerini elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Gerekli izinler alındıktan sonra ölçme araçları çoğaltılmış, araştırmacı tarafından okullarda öğrencilere uygulanmıştır. Her bir uygulama yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Veri toplama araçları yoluyla toplanan veriler SPSS 22.00 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılımını incelemek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerleri ile Q-Q grafiği analiz edilmiştir. Verilere ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olması ve Q-Q grafiğinde dağılımın 45 derecelik doğru üzerinde ve yakınında olduğu gözlenmiştir. Bu bulgular ışığında verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2017)

İç denetimli ve dış denetimli öğrencileri tespit etmek amacıyla denetim odağı puanlarının aritmetik ortalamalarının bir standart sapma puanı altındakiler iç denetim odaklı, aritmetik ortalamalarının bir standart sapma puanı üstündekiler dış denetim odaklı olarak tanımlanmışlardır.

Öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile ilişkisi, iç denetimi yüksek olan öğrencilerin ve dış denetimi yüksek olan öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile ilişkisinin analizi için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, iç denetimi yüksek olan öğrencilerin ve dış denetimi yüksek olan öğrencilerin mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlükleri puanlarını açıklama gücü çoklu regresyon analizi ile hesaplanmıştır.

4. Bulgular

Öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile korelasyon değerleri sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam Puanlarının Alt boyutları ve Mesleki Olgunluk Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

Değişken	1	2	3	4	5
KKHE	1				
KKBE	.33*	1			
KKTB	.30*	.72**	1		
KKVG	.56**	.92**	.89**	1	
MO	-.22*	-.60**	-.60**	-.63**	1
X	30.09	29.40	24.59	84.08	135.85
Ss	5.18	11.03	8.58	20.58	15.20

**p<.001 KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, KKVG: kariyer karar verme güçlüğü toplam puan, MO: mesleki olgunluk

Tablo 1’de görüldüğü gibi mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü toplam puanı arasında .63 değerinde negatif yönlü ilişki vardır. Mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğünün hazırlık eksikliği alt boyutu arasında .22 değerinde negatif yönlü ilişki, bilgi eksikliği alt boyutu arasında .60 değerinde negatif yönlü ilişki ve tutarsız bilgi alt boyutu arasında da .60 değerinde negatif yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere mesleki olgunluğun KKVG toplam ve alt boyut puanlarının hepsiyle ilişkisi vardır.

Öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının mesleki olgunluk puanları ile regresyon değerleri sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam ve Altboyut Puanlarının Mesleki Olgunluk Puanları İle Regresyon Değerleri

Değişken	B	St. Hata	β	t	R	R ²	F
KKVG	Sabit	199.30	6.098	32.686**	.63	.39	361.570**
	M.O.	-.848	.045	-.626	-.19.015**		
KKHE	Sabit	40.362	1.919	21.037**	.22	.05	29.019**
	M.O.	-.076	.014	-.222	5.387**		
KKBE	Sabit	88.58	3.35	26.428**	.60	.36	315.67**
	M.O.	-.43	.025	-.60	17.767**		
KKTB	Sabit	70.358	2.61	26.902**	.60	.36	310.114**
	M.O.	-.33	.019	-.60	-17.610**		

**p<.001 KKVG: kariyer karar verme güçlüğü toplam, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, M.O.: mesleki olgunluk

Tablo 2’ye bakıldığında öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği’nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlükleri düzeyini %39 olarak yordamaktadır.

Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği’nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlüğünün hazırlık eksikliği alt boyutunu %5 olarak , bilgi eksikliği alt boyutunu %36 olarak ve tutarsız bilgi alt boyutunu %36 olarak yordamaktadır.

İçten denetimli ve dıştan denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının alt boyutları ve mesleki olgunluk puanları ile korelasyon değerleri sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Harman, E., & Kırdök, O. (2018). Lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü. *Journal of Human Sciences*, 15(3), 1530-1540. doi:[10.14687/jhs.v15i3.5221](https://doi.org/10.14687/jhs.v15i3.5221)

Tablo 3. Öğrencilerin Denetim Odaklarına Göre Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam ve Alt boyutlarının Mesleki Olgunluk Puanları İle Korelasyon Değerleri

MO	KKHE	KKBE	KKTB	KKVG
İç Denetimli	-.18	-.68	-.62	-.66
Dış Denetimli	-.08	-.54	-.56	-.54

MO: mesleki olgunluk, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, KKVG: kariyer karar verme güçlüğü

Tablo 3'e göre içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü toplam puanı arasında .66 değerinde ters yönlü ilişki vardır. Mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğünün hazırlık eksikliği alt boyutu arasında .18 değerinde ters yönlü ilişki, bilgi eksikliği alt boyutu arasında .68 değerinde ters yönlü ilişki ve tutarsız bilgi alt boyutu arasında da .62 değerinde ters yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

Dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğü toplam puanı arasında .54 değerinde ters yönlü ilişki vardır. Mesleki olgunluk puanı ile kariyer karar verme güçlüğünün hazırlık eksikliği alt boyutu arasında .08 değerinde ters yönlü ilişki, bilgi eksikliği alt boyutu arasında .54 değerinde ters yönlü ilişki ve tutarsız bilgi alt boyutu arasında da .56 değerinde ters yönlü ilişki olduğu görülmektedir.

İçten denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam ve altboyut puanlarının mesleki olgunluk puanları ile regresyon değerleri sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. İçten Denetimli Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam Puanlarının Mesleki Olgunluk Puanları İle Regresyon Değerleri

	Değişken	B	St. Hata	β	t	R	R ²	F
KKVG	Sabit	206.336	14.857		13.888**	.63	.43	59.970**
	M.O.	-.876	.113	-.657	-7.744**			
KKHE	Sabit	39.031	4.891		7.980**	.18	.03	2.389**
	M.O.	-.058	.037	-.171	-1.546*			
KKBE	Sabit	96.426	7.920		12.167**	.68	.45	65.270**
	M.O.	-.49	.060	-.67	-8.079**			
KKTB	Sabit	70.879	6.190		11.439**	.62	.39	49.202**
	M.O.	-.33	.047	-.62	-7.014**			

**p<.001 KKVG: kariyer karar verme güçlüğü, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, MO: mesleki olgunluk

Tablo 4'e bakıldığında içten denetimli öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlükleri düzeyini .43 olarak yordamaktadır.

İçten denetimli öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlüğünün hazırlık eksikliği alt boyutunu .03 olarak, bilgi eksikliği alt boyutunu .45 olarak ve tutarsız bilgi alt boyutunu .39 olarak yordamaktadır.

Dıştan denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri toplam puanlarının mesleki olgunluk puanları ile regresyon değerleri sonuçları Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5. *Dıştan Denetimli Öğrencilerin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam Puanlarının Mesleki Olgunluk Puanları İle Regresyon Değerleri*

	Değişken	B	St. Hata	β	t	R	R ²	F
KKVG	Sabit	202.597	19.422		10.431**	.63	.31	41.291**
	M.O.	-.879	.137	-.546	-6.426**			
KKHE	Sabit	33.520	5.695		5.886**	.08	.006	.556
	M.O.	-.030	.040	-.076	-.746			
KKBE	Sabit	93.159	10.38		8.99**	.54	.30	41.714**
	M.O.	-.47	.073	-.540	-6.46**			
KKTB	Sabit	75.918	8.08		9.38**	.56	.31	43.837**
	M.O.	-.38	.058	-.560	-6.62**			

**p<.001, KKVG: kariyer karar verme güçlüğü, KKHE: kariyer karar verme hazırlık eksikliği, KKBE: kariyer karar verme bilgi eksikliği, KKTB: kariyer karar verme tutarsız bilgi, MO: mesleki olgunluk

Tablo 5 incelendiğinde dıştan denetimli öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlükleri düzeyini .31 olarak yordamaktadır. Dıştan denetimli öğrencilerin Mesleki Olgunluk Ölçeği'nden aldığı puanlar kariyer karar verme güçlüğü'nün, bilgi eksikliği alt boyutunu .30 olarak ve tutarsız bilgi alt boyutunu .31 olarak yordamaktadır. Bununla birlikte mesleki olgunluk hazırlık eksikliği alt boyutunun yordayıcısı değildir.

5. Tartışma ve Yorum

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile kariyer karar verme güçlük düzeyleri arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kariyer karar verme güçlüklerinin alt boyutlarına bakıldığında mesleki olgunlukla bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi arasında negatif yönde daha güçlü ilişkinin olduğu söylenebilir. Mubiana'ya (2011) göre mesleki olgunluk düzeyi düşük bireyler yetersiz ya da başarısız kariyer kararı verebilir. Gelişim görevlerini yerine getirme konusunda yeterli olgunluğa sahip olmayan ergenler karar verme sürecinde de daha çok güçlüklerle karşılaşacaktır (Yeşilyaprak, 2012).

Yapılan regresyon analizi sonucuna göre mesleki olgunluk, kariyer karar verme güçlükleri düzeyini önemli düzeyde yordamaktadır. Kariyer karar verme güçlükleri alt boyutlarına bakıldığında ise mesleki olgunluğun bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi düzeyleri üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kariyer karar verme sürecinin daha sağlıklı geçmesi öğrencilerin mesleki olgunluğa sahip olması ile ilgilidir. Yeterli mesleki olgunluğa sahip olan bir öğrenci karar verme sürecinde daha etkili kararlar alacaktır (Orhan-Aydın, 2011). Yeterli mesleki olgunluğa sahip olmayan bir kişi kendini tanıma, meslekler hakkında araştırma yapma, seçenekleri değerlendirme gibi gelişimsel görevleri tam anlamıyla yerine getirmeyecektir. Bu araştırma bulgusu, Crites (1978) yaptığı çalışma bulgularını da desteklemektedir. Aynı zamanda mesleki olgunluk düzeyi düşük öğrenciler doğru bilgi toplama yollarını bilmeyebilir, bu nedenle güvenilir olmayan bilgilere sahip olabilir ve kendisi, çevresi, meslekler hakkında çatışmalar yaşayabilir. Çünkü bireyin mesleki olgunluğu kendi bireysel özellikleri ve meslekler hakkında bilgi sahibi olması, bu doğrultuda mesleki karar vermesi, bu yönde adımlar atmasıyla ilişkilidir (Dölek, 2008)

Öğrencilerin denetim odaklarına göre mesleki olgunlukları ile kariyer karar verme güçlükleri arasındaki ilişkiye bakıldığında içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile kariyer karar verme güçlük düzeyleri arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çakar ve Kulaksızoğlu (1997), mesleki olgunluk ile denetim odağı arasında ters yönlü ilişki olduğunu bulmuştur. Yani içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri daha yüksek, dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri daha düşüktür. Bu bulguya göre içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi düştükçe kariyer karar verme güçlük düzeyinin arttığı söylenebilir. Kariyer karar verme güçlüklerinin alt boyutlarına bakıldığında içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile bilgi eksikliği alt boyutu arasında diğer alt boyutlara göre daha güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile kariyer karar verme güçlük düzeyleri arasında ters yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi düştükçe kariyer karar verme güçlük düzeyinin arttığı söylenebilir. Kariyer karar verme güçlüklerinin alt boyutlarına bakıldığında dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile tutarsız bilgi alt boyutu arasında diğer alt boyutlara göre daha güçlü bir ilişki

olduğu bulunmuştur. Yeşilyaprak'a (1993) göre dıştan denetimli bireylerin olayları kontrol altına alamayacaklarına inandıkları için daha şüpheli yaklaşırlar ve daha uyumsuz davranırlar.

Öğrencilerin denetim odaklarına göre yapılan regresyon analizi sonucuna göre içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunlukları kariyer karar verme güçlükleri düzeyini önemli düzeyde yordamaktadır. Yani içten denetimli öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri mesleki olgunluk düzeyi üzerinde önemli bir faktördür. Kariyer karar verme güçlükleri alt boyutlarına bakıldığında ise içten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri bilgi eksikliği üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dıştan denetimli öğrenciler için de aynı sonuca ulaşılmıştır. Mesleki olgunluk düzeyi kariyer karar verme güçlükleri üzerinde önemli bir faktördür. Mesleki olgunluk düzeyi dıştan denetimli öğrencilerin bilgi eksikliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İçten denetimli ve dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyinin kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü karşılaştırıldığında, içten denetimli öğrencilerde mesleki olgunluğun kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü daha yüksek bulunmuştur. Bu bulguyu açıklamak için denetim odağı kavramı üzerinde durmak yararlı olacaktır. Denetim odağı, kişinin yaşadıklarının kendi kontrollerinde ya da kendileri dışında başka güçlerin kontrollerinde olduğuna inanması ile ilgili bir özelliktir (Dağ, 1991). Yaşadığı bir olayın sonucunun daha çok kendi kontrolüyle gerçekleştiğine inanan bir kişi içten denetimli, daha çok kendisi dışındaki faktörlerin etkisiyle gerçekleştiğine inanan bir kişi dıştan denetimli olarak adlandırılabilir (Yeşilyaprak, 2004). İçten denetimli bireyler yaşadıklarının kendi kontrolünde olduğuna inandıkları için yaptıkları seçimlerde, verdikleri kararlarda sorumluluk hissederler. Başsızsız da olsalar bu durumdan kendilerini sorumlu tutarlar. Yaşadıklarını kabullenirler. Karar vermeleri gerektiğinde var olan seçenekleri mantık süzgecinden geçirerek değerlendirirler (Dönmez, 1985). Birçok meslek alternatifi arasından seçim yapması beklenen lise öğrencilerinin öncelikle karar vermeleri gerektiğini fark etmeleri gerekir. İçten denetimli öğrenciler ise karar vermeleri gerektiğini fark ederler ve kariyer karar verme sürecinde daha istekli olurlar. İçten denetimli öğrenciler daha çok kendi kararlarına göre hareket ederler. Başkasının düşünce ve kararlarına bağımlı değildirler. Bu yüzden karar verme sürecinde daha az güçle karşılaşır (Selcan, 2009; Gati ve diğerleri, 2011). Kariyer karar verme güçlüğü ile karşılaşsalar da bu güçlüklerin üstesinden gelmeye çalışırlar. Çünkü içten denetimli öğrenciler yaşadıkları güçlüğün sebebinin kendilerinden kaynaklandığı düşünürler ve bunu çözme konusunda sorumluluk hissederler. Hedeflerinin ve seçeneklerin farkında olan öğrencilerin de dolayısıyla mesleki olgunlukları daha yüksek olacaktır. Dıştan denetimli öğrencilerin çevrelerinin fikirlerine göre hareket etme eğilimleri vardır. Daha bağımlı karar verirler (Kaplan, Reneau ve Whitecotton, 2001). Zaten öğrencilere aile ve öğretmenlerin baskısı da söz konusu olduğundan (Ördem, 2014) kariyer karar verme sürecinde istekli olmayabilirler. Bu yüzden karar verme sürecinde daha fazla güçle karşılaşır (Dağ, 2002). Dıştan denetimli öğrenciler yaşadıkları güçlükleri kendileri dışındaki nedenlere bağlayacağından bu güçlüklerin farkında olmayacaklardır. Farkında olmadıkları için de güçlüklerin üstesinden gelmeye çalışmayacaklardır. Hedeflerinin ve seçeneklerin farkında olmayan öğrencilerin de dolayısıyla mesleki olgunlukları daha düşük olacaktır.

6. Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre, mesleki olgunluk ile kariyer karar verme güçlüğü arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Mesleki olgunluk ile kariyer karar verme güçlüğünün alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında; hazırlık eksikliği alt boyutu ile negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu, bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi alt boyutları ile negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Mesleki olgunluk kariyer karar verme güçlükleri düzeyini yordamaktadır. Kariyer karar verme güçlüğü alt boyutları mesleki olgunluk tarafından yordamaktadır. Araştırma bulgularına göre mesleki olgunluğun bilgi eksikliği alt boyutunu yordama gücü daha yüksektir.

İçten denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile kariyer karar verme güçlüğü puanları arasında negatif yönde güçlü bir ilişki vardır. Dıştan denetimli öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile kariyer karar verme güçlüğü puanları arasında ise yine negatif yönde fakat orta düzeyde bir ilişki vardır. Hem içten hem de dıştan denetimli öğrencilerde mesleki olgunluk, kariyer karar verme güçlükleri toplam ve alt boyut düzeylerini yordamaktadır. Her iki grupta da mesleki olgunluğun kariyer karar verme güçlüklerinin bilgi eksikliği alt boyutunu yordama gücü daha yüksektir.

Araştırma sonucuna göre lise öğrencilerinin kariyer karar verme sürecinde denetim odağının önemli bir faktör olduğu bulunmuştur. Bu nedenle öğrencilerin denetim odaklarının dışsallıktan içselliğe doğru geliştirilmesi gerekmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının öğrenciler ile görüşmelerinde buna dikkat etmeleri önemlidir. Ayrıca bu doğrultuda öğrencilerin sorumluluk alabilecekleri, düşüncelerini ifade edebilecekleri öğrenme yaşantıları oluşturulabilir, aktif rol alabilecekleri çalışmalar yapılabilir. Aynı zamanda

öğrencilerin ebeveynleri de bu sürece dahil edilerek ev ortamlarının düzenlenmesi sağlanabilir. Anne baba tutumunun çocukların denetim odakları üzerinde etkili olması sebebi ile ev ortamında demokratik anne baba tutumunun oluşturulması konusunda veliye rehberlik edilebilir.

Öğrencilerin kariyer karar verme sürecinde yaşadıkları güçlükleri azaltmak amacı ile öğrencilere kendilerini tanıma, fonksiyonel olmayan inançlar yerine olumlu düşünme becerileri geliştirme, motivasyonlarını artırma, kendileri ve çevreleri ile uyumlu bir yaşam sürdürebilmeleri alanlarında kişisel rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti sunulabilir. Ayrıca meslekler ve kariyer karar verme süreci ile ilgili farkındalıklarını artırıcı mesleki rehberlik çalışmaları yapılabilir.

Kaynaklar

- Bacanlı, F. (2008). Career decision-making difficulties of Turkish adolescents. Paper presented at *Counseling International Perspective: Global Demands and Local Needs*, Bahçeşehir University, Istanbul, Turkey.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Crites, J. O. (1978). *Theory and research handbook for the career maturity inventory*. Monterey, CA: McGraw-Hill.
- Çakar, M. (1997). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakar, M. ve Kulaksızoğlu, A., (1997). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 113-131.
- Dağ, İ. (1991). Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 10-16.
- Dağ, İ. (2002). Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Psikoloji Dergisi*, 17(49), 77-90
- Dölek, N. (2008). Kariyer geliştirme kuramları. R. Özyürek (Ed.), *Kariyer Yolculuğu İçinde* (ss. 99–119) Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yapımı. 1. Baskı. Ankara.
- Dönmez, A. (1985). Denetim odağı, kendine saygı ve üç değişken: Çevre büyüklüğü, yaş, aile ortamı. *Eğitim ve Bilim*, 10.
- Gati, I. & Saka, N. (2001). High school students' career related decision-making difficulties. *Journal of Counseling and Development*, 79, 331-340.
- Gati, I., Gadassi, R., Saka, N., Hadadi, Y., Ansenberg, N., Friedmann, R., & Asulin-Peretz, L. (2011). Emotional and personality-related aspects of career decision-making difficulties: Facets of career indecisiveness. *Journal of Career Assessment*, 19(1), 3-20.
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 510-526.
- İnel, M. N. (2017). A Study on agreement analysis in job selection decisions with respect to locus of control. *Business and Economic Research*, 7(1), 87-99.
- Kaplan, S.E., Reneau, J.H. & Whitecotton, S. (2001). The effects of predictive ability information, locus of control, and decision maker involvement on decision aid reliance. *Journal of Behavioral Decision Making*, 14.
- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Nobel Yayınları. Ankara.
- Kuzgun, Y. & Bacanlı, F. (2005). *Lise öğrencileri için mesleki olgunluk ölçeği el kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lease, S. H. (2004). Effect of locus of control, work knowledge, and mentoring on career decision-making difficulties: Testing the role of race and academic institution. *Journal of Career Assessment*, 12, 239–254.
- Mubiana, P. B. (2011). *Career maturity, career knowledge, and self knowledge among psychology honours students: an exploratory study*. Doctoral dissertation. University Of Pretoria.

- Orhan- Aydın, A. (2011). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi ile karar verme stratejileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Örtem, Ö. (2014). Social Dialogue and Power in Children: A Sociological Perspective. *Route Educational and Social Science Journal*, Volume 1(3), 255-274
- Öztemel, K. (2012). Kariyer kararsızlığı ile mesleki karar verme öz yetkinlik ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 459-477.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological monographs: General and applied*, 80(1), 1.
- Selcen, A. (2009). *Denetim odağı eğitim programının ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin denetim odağı düzeyine etkisi*. Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Selcen, A. (2009). *Denetim odağı eğitim programının ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin denetim odağı düzeyine etkisi*. Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişiliğin Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(1), 3.
- Yeşilyaprak, B. (2004). Denetim odağı. Yıldız Kuzgun & Deniz Deryakulu (Editörler). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. Ankara: Nobel Yayınları
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Extended English Summary

The Problem: It is important for the individual to choose a career that suits his or her interests, abilities and values so that he can be happy in life. Adolescence, which is the period of high school students, is also a critical period in terms of identity acquisition. Important decisions such as career choice are taken during adolescence and are expected to earn an occupational identity. For this reason, career choice is one of the main developmental tasks for adolescents. According to Super, high school students are in exploration period. Students in this period are expected to have a clearer idea of the career and choose from many vocational options. The fulfillment of these developmental tasks by the students indicates the concept of career maturity. Career maturity low students may have more difficulty in making career decisions (Yeşilyaprak, 2012). Some individuals believe that the decision-making process is under their control, while others are dependent on external factors. Individuals' locus of control has an impact on how they will have a decision-making process (Çakar, 1997; Öztemel, 2012 ve Inel, 2017). The locus of control is that someone believes that the consequences of events that they are experiencing are influenced by oneself or other factors. The findings show that there is a significant relationship between external locus of control and career decision-making difficulty, indicating that externally control-focused students experience more career decision-making difficulties (Lease, 2004). An examination of the effect of an individual's internal or external control on career decision-making processes will be useful for career guidance activities to be provided to students. In this direction, psychological counselors can help the students to decide independently according to the locus of control, to recognize themselves, and to choose the profession and area in accordance with their interests, abilities and personality characteristics. For this reason, aim of this study is to examine how career maturity levels of high school students predict their career decision-making difficulties according to their locus of control.

For this purpose, the following sub-objectives have been identified:

1. Is there a relationship between career decision-making difficulties and career maturity for high school students?
2. Are the career maturity of high school students the total and sub-dimensions of career decision making difficulties?
3. Are the career maturity of the high school students with internal locus of control on the total and sub-dimensions of career decision making difficulties?
4. Are the career maturity of the high school students with external locus of control on the total and sub-dimensions of career decision making difficulties?

Methodology: The sample consisted of 562 (321 female, 241 male) high school students from 4 different Anatolian High Schools affiliated with the ministry of national education in city center of Adana province. In the study, to measure students' career decision-making difficulties, Career Decision Difficulties Questionnaire (KKVGÖ) which was developed by Gati and Saka (2001) and adapted to Turkish by Bacanlı (2008), to measure students' locus of control Rotter's Internal and External Locus of Control Scale (RİDKOÖ) developed by Rotter (1966) and adapted to Turkish by Dağ (1991; 2002) and to measure career maturity of students' Career Maturity Scale developed by Kuzgun and Bacanlı (2005) were used.

The Pearson moment product correlation coefficient technique was used for the analysis of the relationship between variables. Regression analysis was used for the power to predict career decision making difficulties scores of career maturity of students with internal and external locus of control.

Findings: Research findings show that there is a strong negative correlation between career maturity and career decision making difficulties. When we look at the relationship between career maturity and subcategories of career decision making difficulties, it was found that there is a negative relationship with the lack of preparation sub-dimension and a negative strong relationship with lack of information and inconsistent information sub-dimensions. Career maturity is predicting career decision-making difficulties total scores. Also career decision making difficulties sub-dimensions are predicted by career maturity. According to the findings of the research, the power to predict on lack of information sub-dimensions of career maturity is higher.

There is a strong negative correlation between career maturity scores and career decision-making difficulty scores of students with internal locus of control. There is also a negative but moderate relationship between career maturity scores and career decision making difficulty scores of students with external locus of control. Career maturity predicts the total and sub-dimensions of career decision making difficulties in both students of internal and external locus of control. The power to predict the lack of information sub-dimension of career maturity is higher in both groups than the other subscales in career decision-making difficulties.

Suggestions: According to the results of the research, it was found that the locus of control in the career decision making process for high school students is an important factor. For this reason, it is necessary for the students to be developed from the external locus of control to the internal locus of control. It is important for school psychological counselors to pay attention to what they do with their students. At the same time, the parents of the students can be included in this process and the home environment can be regulated. Parents can be guided over the creation of a democratic parental attitude in the home environment, as the parental attitude affects children's locus of control.